

КОН'ЮНКТУРА СВІТОВОГО РИНКУ ТУРИЗМУ В УМОВАХ ГЛОБАЛЬНИХ ВИКЛИКІВ

Лілія Іванова¹, Ольга Вовчанська²

*¹Львівський державний університет фізичної культури
імені Івана Боберського,*

²Львівський торговельно-економічний університет

Анотація. Досліджено особливості кон'юнктуроформувальних чинників та їх вплив на стан світового ринку туризму. Визначено комплекс чинників, що впливатимуть на кон'юнктуру туристичного сезону у 2022 р. Установлено, що повномасштабна війна в Україні створює нові проблеми у глобальному економічному середовищі, погіршує кон'юнктуру світового ринку туризму. Водночас пандемія продовжує стримувати відновлення ринку туризму в усіх регіонах світу. В обох випадках короткостроковий прогноз кон'юнктури ринку туризму не є оптимістичним.

Ключові слова: туризм, ринок туризму, кон'юнктура, кон'юнкту-роутворювальний чинник, маркетингові дослідження.

Abstract. Authors studied specific factors that shape the market and their influence on the condition of the world tourism market. Authors identified several factors that determine the conditions of the tourist season in 2022. It is clear that the full-scale war in Ukraine creates new problems in the global economic environment and worsens the conditions of the world tourism market. At the same time, the pandemic continues to hold back the recovery of the tourism market in all regions of the world. In both cases, the short-term forecast of the global tourism market is not optimistic.

Keywords: tourism market, tourist region, situation, situation-forming factor, marketing research.

Постановка проблеми. Упродовж попередніх двох років кон'юнктура світового ринку туризму була низькою через пандемію. Після тривалого важкого періоду суб'єкти туристичного ринку мали великі очікування на 2022 р. щодо його потенційного відновлення. Проте війна в Україні та різномасштабні економічні проблеми стали вагомою перешкодою для суттєвого покращення кон'юнктури світового ринку туризму. Водночас і пандемія є ще далекою від завершення.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Дослідження теоретичних і прикладних аспектів функціонування світового ринку туризму

відображено у значній кількості наукових праць низки вчених, серед яких В.Г. Герасименко, О.О. Любіцева, М.П. Мальська, А.І. Михайличенко, С.Г. Нездойминов, І.Г. Смирнов, Т.І. Ткаченко, Г.М. Чепурда, І.В. Черниш та ін. Але глобальні зміни, які відбулися через пандемію та поглибилися внаслідок масштабної російсько-української війни потребують аналізу нових кон'юктуроутворювальних чинників світового ринку туризму для подолання негативних наслідків.

Виклад основного матеріалу (мета, методи і результати дослідження). Метою статті є визначення особливостей кон'юктуроформувальних чинників та їх впливу на стан світового ринку туризму. За основу дослідження взято імперичні дані Всесвітньої туристичної організації (UNWTO), Європейської туристичної комісії, Державного агентства розвитку туризму України, наукові публікації українських дослідників, інформаційні ресурси мережі «Інтернет», проаналізовані з огляду на кількість, ринкову величину, регіональний розподіл, концентрацію в маркетингових сегментах.

До початку пандемії COVID-19 кількість прибуттів міжнародних туристів досягала 1,46 млрд осіб на рік (рис. 1). У середньому зростання в період 2009–2019 рр. становило близько 5% щорічно. У 2020 р. через обмеження, введенні для подолання пандемії COVID-19, міжнародний туризм повернувся на рівень тридцятирічної давності. За даними UNWTO міжнародні прибуття зменшилися на 73%, з 1,5 млрд до 405 млн осіб на рік.

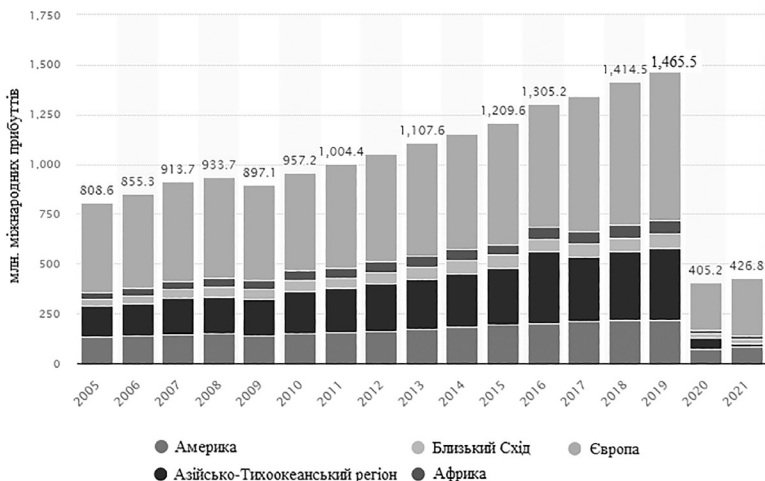

Рис. 1. Динаміка кількості міжнародних прибуттів у світі та у туристичних регіонах 2005–2021 рр., млн осіб [1]

Згідно з останніми даними Всесвітнього туристичного барометру [2], за перші п'ять місяців 2022 р. ринок міжнародного туризму дещо відновився, зафіксувавши показник майже 250 млн міжнародних прибуттів. Порівняно з 77 млн прибуттів у січні–травні 2021 р., це означає, що туристичний ринок відновився майже наполовину (46%) до рівня допандемічного 2019 р. За цей період туристичний Європейський регіон прийняв понад учетверо більше міжнародних прибуттів, ніж за перші п'ять місяців 2021 р. (+350%), переважно завдяки сильному внутрішньо регіональному попиту та зняттю всіх обмежень на подорожі у дедалі більшій кількості країн. Особливо високий показник кількості туристичних прибуттів у Європейському регіоні спостерігався у квітні 2022 р. (+458%), чому сприяв насичений період святкування Великодня за двома обрядами (католицьким і православним). В Америці кількість прибуттів зросла більш ніж удвічі (+112%). Однак таке сильне відновлення оцінюють на тлі слабких результатів у 2021 р., і кількість туристичних прибуттів залишається на 36% і 40% нижче від рівня 2019 р. в обох регіонах відповідно.

Схожа ринкова ситуація спостерігається і в інших туристичних регіонах світу. Значне зростання кількості туристичних прибуттів на Близькому Сході (+157%) і в Африці (+156%) залишилося на 54% і 50%, відповідно, нижче від рівня показників у 2019 р. В Азії і Тихоокеанському регіоні кількість туристичних прибуттів майже подвоїлася (+94%), хоча цифри є на 90% нижчі від показника 2019 р., оскільки деякі кордони залишалися закритими для несуттєвих поїздок. У цих регіонах нещодавнє послаблення в'їзних обмежень можна побачити в поліпшених показниках за квітень і травень 2022 р.

Аналіз кон'юнктури світового ринку туризму в розрізі субрегіонів свідчить, що деякі з них відновили показники в межах 70–80% своїх рівнів до пандемії COVID-19. Лідером відновлення є Карибський басейн і Центральна Америка, за якими йдуть Південне Середземномор'я, Західна і Північна Європа. Примітно, що деякі напрямки перевищили рівень 2019 р., зокрема Віргінські острови США, Сен-Мартен, Республіка Молдова, Албанія, Гондурас і Пуерто-Ріко [3].

Прогнозні дані Всесвітньої туристичної організації ООН щодо кількості міжнародних туристичних прибуттів за підсумками 2022 р. становлять 55–70% від допандемічного рівня 2019 р. На туристичний сезон 2022 р. впливатимуть такі кон'юктуроутворювальні чинники, як наявність обмежень на туристичні поїздки, рівень інфляції, високі ціни на енергоносії, загальні економічні умови в країнах–постачальниках туристів, розвиток війни в Україні, стан здоров'я громадян на тлі незакінченої пандемії COVID-19 та нових її спалахів. До цьо-

го слід додати не повною мірою розв'язані проблеми з персоналом, ускладненою логістикою подорожей, затримки та скасування рейсів та зростання їхньої вартості, неможливість використання територій або повітряного простору України та росії, значно менша кількість лоукостерних авіакомпаній. Експерти UNWTO зазначають, що 2022 р. в туристичних регіонах Європи та Америки показники міжнародних прибуттів будуть кращими, тоді як Азія та Тихоокеанський регіон відставатимуть через обмеження на туристичні поїздки. Очікується, що міжнародні туристичні прибуття до Європи за підсумками 2022 р. становитимуть до 65–80% від рівня 2019 р., в Америці вони можуть змінитися від 63 до 76%. В Африці та на Близькому Сході кількість міжнародних прибуттів становитиме від 50 до 70% допандемічного рівня, в Азії та Тихоокеанському регіоні, за оптимістичних прогнозів, вони становитимуть 30% від рівня 2019 р. через суворіші антикоронавірусні правила та обмеження.

Повномасштабна війна в Україні створює нові проблеми у глобальному економічному середовищі, погіршує кон'юнктуру світового ринку туризму, ризикує завадити відновленню довіри до безпеки подорожей. У 2020 р. на Україну та РФ, як на зовнішні ринки, припадало 3% світових витрат у міжнародному туризмі. Так, у 2019 р. витрати росії на міжнародні поїздки досягли \$36 млрд, а витрати України – \$8,5 млрд. У 2020 р. ці значення знизилися до \$9,1 млрд та \$4,7 млрд відповідно. Показово, що 4% міжнародних туристичних прибуттів до Європи генерує Росія та Україна, хоча це становить лише 1% надходжень від міжнародного туризму для Європи. За даними Euromonitor International, російські туристи становлять також 1% світових витрат на туризм (\$9,1 млрд у 2021 р.). Цього року це число, ймовірно, скоротиться наполовину, що вплине на туристичні дестинації у всьому світі. Позаяк очікується, що світові витрати у туристичній галузі досягнуть лише 45% від рівня 2019 р., то відсутність туристів з росії та України призведе до втрати прибутків у розмірі \$6,9 млрд у 2022 р.

Закриття повітряного простору України, заборона польотів російським перевізникам, ускладнення процедур видачі віз громадянам РФ, банківські санкції є серйозними стримувальними чинниками відновлення внутрішньоєвропейського ринку туризму, а також призводить до негативних відхилень на трансконтинентальних рейсах між Європою та Східною Азією, хоча під час російсько-української війни російські туристи більше обирали Мальдіви, Сейшельські острови та Шри-Ланку [4]. Якщо війна в Україні затягнеться, глобальна індустрія туризму може втратити щонайменше \$14 млрд світових надходжень від туризму.

Військове вторгнення Росії в Україну зупинило відновлення європейського туристичного ринку після пандемії COVID-19, позаяк більшість країн більшою мірою зосередилася на гуманітарній допомозі Україні та прийнятті українських біженців. Постачання туристів з обох воюючих країн є важливим для європейських країн, особливо для їх сонячних морських напрямків. За даними експертів Euromonitor International у 2022 р. через війну в Україні деякі близькосхідні країни, що були найпопулярнішими напрямками з України та Росії (Єгипет, ОАЕ, Туреччина), відчують суттєві негативні наслідки у туристичній сфері. Через безпрецедентні торговельні та фінансові санкції очікується 10% скорочення економіки РФ вже у 2022 р. Масове зруйнування інфраструктури, переміщення населення та припинення або суттєве зниження економічної діяльності у низці галузей економіки України призведе до скорочення на 30–50% у 2022 р. [5].

Війна в Україні, зростання рівня інфляції та процентних ставок, побоювання щодо уповільнення економічного зростання промислово-розвинених країн, глобальна продовольча проблема продовжують становити ризик для відновлення світового ринку туристичних послуг. Міжнародний валютний фонд прогнозує уповільнення світової економіки з 6,1% у 2021 р. до 3,2% у 2022 р., а потім до 2,9% у 2023 р. [3].

На думку експертів UNWTO, російсько-українська війна має серйозні економічні наслідки у світі, посилюючи і без того високі ціни на нафту і природний газ, порушуючи міжнародні ланцюги постачання, що призводить до збільшення транспортних витрат та витрат на розміщення і харчування у туристичній індустрії.

В умовах викликів сьогодення російсько-українська війна як несприятливий кон'юктуроформувальний чинник затьмарює пандемію COVID-19, але його суб'єкти розуміють, що в більшості частин світу криза в галузі охорони здоров'я ще не завершилася. Особливо це стосується регіонів Азіатсько-Тихоокеанського регіону, Африки та Близького Сходу, причому не тільки через поширення нового варіанту вірусу Омікрон, а й через значну нерівність доступу до вакцин у світі. Багато країн слабого рівня економічного розвитку ще не досягли необхідних показників вакцинації, їх відновлення відбувається набагато повільніше, що впливає на стан світового ринку туризму. Найповільніше відновлення відзначається в Азії, оскільки країни регіону діють із великою обережністю. Слід зазначити, що Китай є найсуворішим у цьому сенсі, позаяк проводить політику нульової терпимості до коронавірусу та блокує міста для регулювання його спалахів. Безумовно, це сильно позначається і на інших туристичних країнах регіону, які значною мірою залежать від китайських туристів.

Висновок. Здійснені маркетингові дослідження дають змогу висновувати, що світовий ринок туризму практично не може бути на повній паузі, але сильно відчуває вплив різноспрямованих кон'юнктурних чинників. Новим чинником негативного впливу стала війна в Україні, особливо щодо туристичних регіонів Європи та деяких близькосхідних країн (Єгипет, Туреччина, ОАЕ). Водночас пандемія COVID-19 продовжує стримувати відновлення ринку туризму в інших регіонах світу. І в обох випадках прогноз кон'юнктури ринку туризму не є оптимістичним, а його створення ускладнює дуже високий рівень невизначеності.

Список використаних джерел

1. Number of international tourist arrivals worldwide from 2005 to 2021, by region (in millions) [Electronic resource]. – URL: <https://www.statista.com/statistics/186743/international-tourist-arrivals-worldwide-by-region-since-2010/> (date of application: 25.08.2022).
2. UNWTO World Tourism Barometer: July 2022 [Electronic resource]. – URL: https://webunwto.s3.eu-west-1.amazonaws.com/s3fs-public/2022-07/UNWTO_Barom22_04_July_Excerpt.pdf?VersionId=IKdI.SG000LrOD_BClQ67rpWF2LQxSwU (date of application: 25.08.2022).
3. International tourism has recovered to almost half of pre-pandemic 2019 level. [Electronic resource]. – URL: <https://en.mercopress.com/2022/08/01/international-tourism-has-recovered-to-almost-half-of-pre-pandemic-2019-level> (date of application: 25.08.2022).
4. Impact of Ukraine invasion threatens global tourism recovery. UNWTO says \$14 billion could be lost globally by 2022 if war drags on [Electronic resource]. – URL: <https://thediplomatinspain.com/en/2022/06/impact-of-ukraine-invasion-threatens-global-tourism-recovery/> (date of application: 25.08.2022).
5. Drop in Russian Outbound Tourism to Remove USD7 Billion from Global Tourism [Electronic resource]. – URL: <https://www.euromonitor.com/article/drop-in-russian-outbound-tourism-to-remove-usd7-billion-from-global-tourism> (date of application: 25.08.2022).